

ÇOCUK HAKLARINA YÖNELİK EBEVEYN TUTUM ÖLÇEĞİ'NİN GELİŞTİRİLMESİ VE STANDARDİZASYONU*¹

DEVELOPMENT AND STANDARDIZATION OF PARENTAL ATTITUDE SCALE FOR CHILDREN'S RIGHTS

Müge YURTSEVER KILIÇGÜN**

Ayla OKTAY***

ÖZET

Bu araştırmada 6-14 yaş grubu çocuğu olan anne-babaların çocuklarının haklarına yönelik tutumlarını ölçen geçerli ve güvenilir bir ölçme aracının geliştirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın örnekleminde 6-14 yaş arası çocuğu olan 743 anne ve 743 baba olmak üzere toplam 1486 ebeveyn yer almıştır. Geliştirilen “Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği”, 63 maddeden oluşan 5 dereceli Likert tipi bir ölçektir. Ölçek, anne ve babaların çocuklarının haklarına ilişkin tutumlarını “Bakım ve Korunma” ve “Kendi Kendine Karar Verme” olmak üzere iki temel tutum olarak değerlendirmektedir. “Bakım ve Korunma” tutumu; “Devlet Güvencesi ve Desteği” ve “Bakım ve Koruma” olmak üzere iki alt boyutlu bir yapıya; “Kendi Kendine Karar Verme” tutumu ise tek alt boyutlu bir yapıya sahiptir. “Devlet Güvencesi ve Desteği” alt boyutunda 23 madde, “Bakım ve Koruma” alt boyutunda 15 madde “Kendi Kendine Karar Verme” alt boyutunda 25 madde yer almaktadır. Ölçeğin “Devlet Güvencesi ve Desteği” alt boyutunun faktör açıklayıcılığı %26.11; “Bakım ve Koruma” alt boyutunun faktör açıklayıcılığı %17.36 ve “Kendi Kendine Karar Verme” alt boyutunun faktör açıklayıcılığı %24.50’dir. “Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği”nin genel toplamında anne-babaların çocuklarının haklarına yönelik tutumlarını açıklayıcılık düzeyi yüzde 67.98’dir.

Anahtar kelimeler: Çocuk Hakları Sözleşmesi, çocuk hakları, ebeveyn çocuk hakları tutumları.

ABSTRACT

In this study, it is intended to develop a reliable and valid measuring instrument in order to measure 6-14 age group children of parents' attitudes toward their children's rights. 743 mothers and 743 fathers with children from 6-14 years for a total of 1486 parents took part in the sampling. Therefore, “Parental Attitude Scale for Children's Rights” has been developed, which consists of 63 items and is a 5-grade Likert type scale. In this scale, mothers and fathers attitudes for their children's are considered to be two basic attitudes which are "Nurturance" and "Self-Determination". While Nurturance attitude includes two sub-dimensional structures which are the “State Assurance and Support” and “Care and Protection”, Self-Determination attitude has only one sub-dimensional structure. Factor of “The State Assurance and Support” has 23 item; factor of “Care and Protection” has 15 items and the factor of “Self-Determination” includes 25 items. Exploratory factor of “State Assurance and Support” is 26.11%. Exploratory factor of “Care and Protection” is 17.36%. Exploratory factor of “Self-Determination” is 24.50%. In the grand total of “Parental Attitudes Scale for Children's Rights” explanatory level of parents attitudes for their children's rights is 67.84.

Key words: Children Rights Convention, children's rights, parental attitudes to children's rights.

¹ *Bu çalışma Prof. Dr. Ayla Oktay'ın danışmanlığında yapılan “Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Anne Babaların Çocuk Haklarına Yönelik Tutumlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi” isimli doktora tez çalışması kapsamında yapılmıştır.

**Öğretim Üyesi, Yrd. Doç. Dr., Erzincan Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu, Sağlık Bilimleri Bölümü, Çocuk Gelişimi Programı, mugeyurtsever@hotmail.com–mykilicgun@erzincan.edu.tr

***Öğretim Üyesi, Prof. Dr., Maltepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Okul Öncesi Öğretmeliği Anabilim Dalı, aylaoktay@maltepe.edu.tr

GİRİŞ

Son yirmi yıldır “çocuk hakları” konusuna olan ilgide anlamlı bir artış vardır. Bu konuda özellikle çocukların bakım ve korunma haklarından kendi kendine karar verme haklarına doğru yeni bir yönelimin geliştiği görülmektedir. Bu yönelim, toplumun tüm birimlerine (aileler, eğitimciler, yönetimler, mahkemeler, sosyal servisler ve çocukla ilgili diğer çalışma alanları) kadar genişlemektedir (Ruck, 1994). Yoksulluk içinde yaşayan, beslenme, sağlık ve eğitim konusunda bakım görmeyen ve çalıştırılarak ya da cinsel ticaret yoluyla sömürülen çok sayıda çocuğun olması (Unicef, 2005; Unicef, 2004); çocukları koruyan, ortak kabullerin olduğu ve yasa gücünde olan Çocuk Hakları Sözleşmesinin temel ilke ve standartlarının önemini arttırmaktadır.

Çocuk Hakları Sözleşmesi ile tüm çocuklar, “hak özneleri” olarak sayılmaktadırlar (UNICEF, 1998). Sözleşmede yer alan maddeler çerçevesinde; (1) anne-babalar ve çocuklar arasındaki doğal ve ahlaki ilişkiler, (2) anne-babaların çocuklarına karşı görevleri, (3) çocukların anne-babalarına karşı hakları ve (4) devletin tüm bu haklar karşısındaki sorumlulukları düzenlenmektedir. Ayrıca çocukların eğitimlerindeki kalite ve bütünlüğün sağlanabilmesi için eğitim sistemlerine bu hakları tanıtip öğretme ve bireylerin bu haklarını kullanabilecekleri yeterliliğe ulaştırmalarını sağlayacak şartları oluşturmaya yönelik sorumluluklar verilmektedir (Allan & I'Anson, 2004). Böylece Çocuk Hakları Sözleşmesi kapsamında çocukların hakları; hem hukuksal boyutta hem de bireysel gelişim boyutunda ele alınmaktadır (UNESCO, 2003).

Çocuk Hakları Sözleşmesi günümüz insan haklarının bütünü oluşturulan tüm belgelerin en etkili olanıdır ve çocukların en yüksek yararlılığını amaçlamaktadır. Sözleşme hukuksal açıdan, (1) ayrımcılığın önlenmesi, (2) çocuğun yüksek yararı, (3) yaşama ve gelişme hakkı ve (4) çocuğun görüşlerinin dikkate alınması olmak üzere dört temel ilkeye dayandırılmıştır. Sözleşme’ye felsefi açıdan bakıldığında ise; çocuklar için ortak kabullerin yanında, haklarını bilen ve uygulayabilen bir çocukluk oluşturulmaya çalışıldığı görülmektedir (Polat, 2006).

Çocuk haklarının gelişimi ve bu konuda yapılmış çalışmaları içeren literatür incelendiğinde; “çocuk hakları” konusunda iki farklı yönelimin (bakım ve korunma ve kendi kendine karar verme) olduğu görülmektedir. Ailelerin, çocukların ve çocukla ilgili kurum ve çalışanlarının çocuk haklarına yönelik tutumlarının bu iki yönelim çerçevesinde açıklanmaktadır. İlk olarak Farson (1974) ve Worsfold (1974) tarafından, “çocuklar için iyi olanın” aile ve devlet tarafından tedarik edilmesi gerektiğini vurgulamıştır (bakım ve korunma). Bu görüşe göre; çocukların bakım ve korunması, devlet ve aileleri tarafından garanti altına alınmalıdır. 1978 ve sonrasında ise (Day, Peterson-Badali & Ruck, 2006; Melton, 1980; Ruck, 1994; Rogers ve Wrightsman, 1978); “çocukların bireysel kararları”nın gerekliliği vurgulanmaya başlanmıştır (kendi kendine karar verme). Bu görüşe göre; çocuk istediği şey hakkında karar verebilmeli ve yaşamını ve çevresini kendi kendine kontrol edebilmelidir. Bu çalışmada çocuk haklarına ilişkin görüşler temel alınarak ebeveyn çocuk hakları tutumları “Bakım ve Korunma” ve “Kendi Kendine Karar Verme” olmak üzere iki başlık altında tanımlanmaktadır.

“Çocuklar için iyi olanın” aile ve devlet tarafından tedarik edilmesi gerektiğini ifade eden “Bakım ve Korunma Hakları”, Çocuk Hakları Sözleşmesi’nde çocukların beslenme, barınma, tehlikeden korunması (güvenliğinin sağlanması) gibi konuları içermektedir (Rogers & Wrightsman, 1978). “Kendi Kendine Karar Verme Hakları” ise; çocuğun çevresi üzerinde denetim kurmasına, ne istediğine karar vermesine ve yaşamının çeşitli yönleri üzerinde özerk kontrole sahip olmasına izin verecek potansiyel hakları ifade etmektedir (Franklin, 1993). Bu haklar; çocukların ifade özgürlüğü, iletişim kurma özgürlüğü gibi konuları kapsamaktadır

(Freeman, 1998; Hart, 1991; Margolin, 1982). Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde bu yönelim genç insanların kendi hayatları hakkında kararlara aktif bir biçimde katılım hakları olduğunun ifadesidir ve çocuğun kendisi için neyin iyi olduğuna karar vermesini temel almaktadır (Rogers & Wrightsman, 1978; Ruck, Abramovitch & Keaitn, 1998).

Türkiye, Çocuk Hakları Sözleşmesini 29-30 Eylül 1990 tarihleri arasında Birleşmiş Milletler Genel Merkezi'de toplanan "Çocuklar İçin Dünya Zirvesi"nde imzalamıştır. Sözleşme, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından 9.12.1994 tarih ve 4058 sayılı yasa ile yürürlüğe konulmuş ve 27.01.1995 tarihli Resmi Gazete ile yayınlanarak iç hukuk kurallarına dönüştürülmüştür (Doğan, 2002). Türkiye, çocuk hakları sözleşmesini imzalayıp yürürlüğe koymak suretiyle çocuk nüfusunun sorunlarına evrensel ölçütler çerçevesinde yaklaşmayı da kabul etmiştir (Doğan, 2001). 2008 nüfus sayımlarına göre Türkiye, 0-19 yaş grubu 25 milyon çocuk nüfusuna sahiptir (http://report.tuik.gov.tr/reports/=&report=turkiye_yasgr.yil=2008). Bu kadar büyük bir çocuk nüfusuna sahip olan Türkiye'de çocuk hakları konulu yapılan araştırmalar incelendiğinde; bu araştırmaların daha çok çocukların bakım ve korunmasına yönelik bir yaklaşımla yapılan Çocuk Hakları Sözleşmesi maddelerinin medeni ve ceza hukukundaki uygulamalarını (velayet, çocuk suçluluğu gibi) ve mağdur durumdaki çocuğun haklarını (istismar, sokaklarda çalışan çocuklar gibi) konu aldığı görülmektedir (KAYNAK EKLE). UNICEF (Birleşmiş Milletler Çocuklar Yardım Fonu) ve WHO (Dünya Sağlık Örgütü) gibi hükümet dışı kuruluşların destekleriyle gerçekleştirilen çalışmaların ise; anne ve çocuk sağlığını (emzirme, aşılama, büyüme ve gelişimin takibi, sanitasyon hizmeti gibi), kızların eğitimini ve çocuk dostu gibi kavramları (çocuk dostu okul, çocuk dostu hastane, çocuk dostu şehir gibi) temel alan projeleri içerdiği görülmektedir. Ayrıca çocuğun değeri ve çocuk kültürüne yönelik az sayıda çalışmaya rastlanmaktadır. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi'ne sunulan raporlar ve Komite'nin tavsiye kararları incelendiğinde; Türkiye'de çocuk hakları uygulamalarında çocukla ilgili tüm güçlerin, koordinatörlük düzeyinde harekete geçirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Yasal, yönetsel ve örgütsel düzeyde yeni yapılanmanın gerçekleştirilmesi, bu doğrultuda gereken kaynakların sağlanması, geniş anlamda yaygın ve etkili olarak kamuoyunun oluşturulması, çocukla ilgili kurumlara ve çalışan nitelikli insan gücüne yeni hedefler doğrultusunda işlerlik kazandırılmasının gerekli olduğu belirtilmektedir. Yine yurtiçi araştırmalar incelendiğinde; Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde açıkça ifade edilen çocuk hakları ilke ve standartlarını temel alan aile, aile yakınları ve çocukla ilgili çalışan çeşitli meslek gruplarının çocuk haklarına yönelik tutumlarına ilişkin bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Çocuk Hakları Sözleşmesini kabul eden devletlerin, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi'ne Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin uygulanmasına ilişkin sunmuş oldukları raporlarda erken çocukluk dönemi ile ilgili pek az bilgi sunulmuş olduğu ve verilen bilgilerin de genellikle çocuk ölümleri, doğum kayıtları ve sağlık hizmetleri ile sınırlı kaldığı görülmüştür. Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin küçük çocuklarla ilgili uzantılarını daha geniş bir kapsamda ele alma gereksinimi olduğu Komite tarafından ifade edilmiştir. Yine Komite'nin 2004 yılında düzenlediği Genel Tartışma Günü'nde de "Çocuk Haklarının Erken Dönemde Yaşama Geçirilmesi" konusuna ilişkin bir dizi tavsiyede bulunulmuş ve bu önemli konuda bir "genel yorum" hazırlama kararı çıkarılmıştır. Bu "genel yorum" aracılığıyla, küçük çocukların Sözleşme çerçevesinde "hak sahipleri" olduklarının ve erken çocukluk döneminin bu hakların yaşama geçirilmesi açısından "kritik bir dönem" oluşturduğunun kabul edilmesinin önemi vurgulanmıştır. Komite, küçük çocukların yaşam, esenlik, gelişme ve ilişkilerine yönelik kuramsal çalışmalara ve araştırmalara dikkat çekmiştir. Bu ilişkilerin öncelikle, başta anne ve babalar, diğer aile üyeleri, yaşlılar ve çeşitli hizmetler sunan

görevliler üzerinde şekillenmesi tavsiye edilmiştir (International Children's Center - ICC, 2006). Günümüzde haklarını bilen ve uygulayabilen bir çocukluk oluşturabilmek için de çocukların ihtiyaçlarının tespit edilmesine, ihtiyaçları doğrultusunda etkinliklerin oluşturulmasına ve uygulama sonucunda bireyin geldiği noktayı gösterebilecek sağlıklı değerlendirmelere ihtiyaç vardır (Beeckman, 2004; Morrow, 1999).

Bu araştırmanın temel problemi, Türkiye'deki çocuk hakları alan yazının ihtiyaçları ve Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi'nin tavsiye kararları doğrultusunda belirlenmiştir. Buna göre araştırma kapsamında; 6-14 yaş çocukları olan anne ve babaların çocuklarının haklarına yönelik tutumları nasıldır?" sorusuna cevap aranmıştır. Bu soruyu cevaplayabilmek için ebeveyn çocuk hakları tutumlarını belirlemeye yönelik güvenilir ve geçerli bir ölçeğin geliştirilmesi amaçlanmıştır.

1. YÖNTEM

Bu çalışmada 6-14 yaş grubu çocuğu olan anne ve babaların çocuklarının haklarına ilişkin tutumlarını belirlemeye yönelik bir ölçeğin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya ilk olarak Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği maddelerinin oluşturulması, uzman görüşüne sunulması, ön uygulamalarının yapılması ve uygulamaya yönelik aksaklıkların gözden geçirilme ile başlanmıştır. Ön uygulamaların tamamlanmasından sonra ölçek, geçerlik ve güvenilirlik analizleri için örneklem grubuna uygulanmıştır. Geçerlik ve güvenilirlik analizlerinin ardından, Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği'nin tanımlayıcı istatistik değerleri hesaplanmış ve ham puanlara ilişkin yüzde, z ve T puan dönüşümleri yapılmıştır. Tüm analizler sırasında Windows için SPSS 13.0 istatistik programı kullanılmıştır.

1.1. Örneklem

Araştırmanın örneklemini, İstanbul İli genelinde M.E.B.'na bağlı resmi ve özel okullarının anasınıfı ve ilköğretim okullarına devam eden 6-14 yaş grubu çocukların anne ve babaları arasından tesadüfi olarak seçilerek belirlenmiştir. Araştırmada 743 anne ve 743 baba olmak üzere toplam 1486 ebeveyn yer almıştır. Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği'nin ön uygulamasında 72 ebeveyn (36 anne ve 36 baba), test tekrar test uygulanmasında 54 ebeveyn (27 anne ve 27 baba), geçerlik ve güvenilirlik analizlerinde 1360 ebeveyn (680 anne ve 680 baba) elde edilen veriler kullanılmıştır.

Örnekleme yer alan anne ve babalara uygulanan "Aile Bilgi Anketi" sonuçlarına göre ebeveyn ve çocuğa ilişkin tanımlayıcı bilgiler elde edilmiştir. Bu bilgilere göre;

- Annelerin %23.5'i 20-30, %53.2'si 31-40, %21.6'sı 41-50, %1.7'si 51-60 yaşları arasındadır. Babaların ise %13.2'si 20-30, %44.4'ü 31-40, %29.0'i 41-50, %13.4'i 51-60 yaşları arasındadır.

- Annelerin %5.8'i okur-yazar, %41.3'ü ilköğretim, %35.2'si lise, %16.9'u üniversite, %0.8'i yüksek lisans/ doktora mezunudur. Babaların ise %9.3'ü okur-yazar, %29.9'u ilköğretim, %32.2'si lise, %22.3'i üniversite, %4.1'i yüksek lisans/ doktora mezunudur.

- Annelerin %29.5'i köy, %10.2'si kasaba, %16.6'sı ilçe, %43.7'si şehir merkezi doğumludur. Babaların ise %22.5'i köy, %15.0'i kasaba, %27.2'si ilçe, %35.3'i şehir merkezi doğumludur.

- Ailenin gelir durumu; annelerin %19.3'ü tarafından dar gelirliyiz, %37.4'ü tarafından ortanın altı gelirliyiz, %29.8'i tarafından orta gelirliyiz, %9.9'u tarafından ortanın üstü gelirliyiz, %3.6'sı tarafından varlıklılız olarak tanımlanmıştır. Babaların ise %23.9'u dar gelirliyiz, %32.1'i ortanın altı gelirliyiz, %30.2'si orta gelirliyiz, %8.3'ü ortanın üstü gelirliyiz, %5.4'ü varlıklılız olarak tanımlanmıştır.

- Ailelerin %50.6'sının kız, % 49.4'ünün ise erkek çocuğu vardır.
- Ailelerin %13.3'ünün 6, %12.1'inin 7, 11.5'inin 8, %11.1'inin 9, %12.1'inin 10, %8.2'sinin 11, %10.1'inin 12, %9.5'inin 13, %12.1'inin ise 14 yaşında çocuğu vardır.

1.2. Veri Toplama Araçları

1.2.1. Aile Bilgi Anketi

“Aile Bilgi Anketi” araştırma kapsamında geliştirilmiştir. Bu anketle Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği’ni dolduran ebeveyne ilişkin bilgilerin toplanılması amaçlanmıştır. Anketle ebeveynin yaşı, eğitim durumu, doğup büyüdüğü yer, ailenin gelir durumu ve sahip olunan çocuk sayısı bilgilerinin yanı sıra, sahip olunan çocuk/çocukların yaş ve cinsiyetlerine yönelik bilgilere ulaşılmak istenmektedir.

1.3. Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi

1.3.1. Ön deneme Formunun Oluşturulması ve Denenmesi

Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği, Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin “Eğitim, Boş Zaman ve Kültürel Faaliyetler”, “Aile Ortamı ve Bakım”, “Temel Sağlık ve Refah” ve “Vatandaşlık Hak ve Özgürlükleri” alt başlıklarını içeren maddelerden yola çıkılarak geliştirilmiştir. İlk aşamada, bu alt başlıklarda yer alan sözleşme maddeleri analiz edilerek anne ve babaların çocuklarının hakları konusunda “Bakım ve Korunma” ve “Kendi Kendine Karar Verme” tutumlarını yansıttığı düşünülen 264 madde oluşturulmuştur. Daha sonra bu maddeler uzman görüşüne sunulmuş ve görüş alınmıştır. İlk uzman görüşü, alanda çalışan bir Türkçe öğretmeninden alınmıştır. Ölçekte yer alan ifadelerin anlaşılabilirliği ve dil bilgisi yapısı gözden geçirilmiştir. Daha sonra altı uzmandan görüş alınmıştır. Uzmanlardan beşi Eğitim Fakültesi’nden biri Hukuk Fakültesinden seçilmiştir. Uzmanların görüşleri doğrultusunda ölçek maddeleri 264 maddeden 136 maddeye düşürülmüştür. Daha sonra bu ifadeler Likert tipi ölçek formuna dönüştürülmüş, uygulama yönergesi yazılmış ve aile bilgi anketi eklenerek yeniden uzman görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşü sonrasında ölçek maddeleri 72 ebeveynden oluşan bir gruba uygulanmıştır. Uygulamaya yönelik aksaklıklar gözden geçirilerek gerekli değişiklikler yapılmış ve Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği’nin geçerlik ve güvenirlik analizleri için veri toplama uygulamalarına geçilmiştir.

2. BULGULAR

2.1. Geçerlilik Analizleri

2.1.1. Faktör ve Madde Analizi İşlemleri

Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği’nin anne ve babaların çocuklarının haklarına ilişkin tutumlarını ölçüp ölçmediğini belirlemek ve kişileri ayırt etmede ne kadar yeterli olduğunu test etmek amacıyla faktör ve madde analizi işlemleri yapılmıştır.

3.1.2.a. Faktör Analizi İşlemleri

Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği’nin faktör analizi işlemleri sırasında; toplanan verilerin faktör analizine uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin ve Bartlett Küresellik Test analizleri ile tespit edilmiştir. Temel Bileşenler ve Dik Döndürme yöntemleri uygulanarak ölçeğin boyutları ve madde yükleri belirlenmiştir (Tablo 1). Ölçeğin alt boyutlarının hangi maddeden oluştuğu ve bu boyutların toplam varyansın ne kadarını karşıladığına ilişkin analizlerde özdeğer olarak 3 ve 3’ten büyük değer alan alt boyutların varyansları temel alınmıştır.

Analiz sonuçlarına göre; Kaiser-Meyer-Olkin örneklem yeterliliği değeri 0.98’dur. Bu değer 0.50’nin üzerinde bir değer almış olması, örneklem büyüklüğünün faktör analizi yapmaya uygun olduğu göstermektedir (Altunışık, Coşkun, Bayraktaroglu ve Yıldırım, 2007).

Bartlett's Küresellik Testi değeri ise 102947.4 olarak bulunmuştur. Bu değer .01 önem derecesinde anlamlı olması ise, Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği ile ölçülen özelliğin evren parametresinde çok boyutlu bir değişkenden geldiği ifade etmektedir.

Faktör analizi işlemleri ile ölçeğin alt boyutlarının belirlenmesi ve boyutların toplam varyansın ne kadarını yansıttığı görülmek istenmiştir. Analiz sonuçlarına göre; ölçeğin özdeğeri 3 ve yukarı olan 3 temel faktörün olduğu görülmüştür. Birinci alt boyut özdeğerin 44.37 olduğu ve toplam varyansın 26.11'ini karşıladığı; ikinci alt boyut özdeğerin 4.77 olduğu ve toplam varyansın 17.36'sını karşıladığı ve son alt boyut özdeğerin 3.53 olduğu ve toplam varyansın 24.50'sini karşıladığı görülmüştür. Üç alt boyutun birlikte değerlendirildiğinde; ölçülen değişkenin toplam varyansının 67.84'ünü açıkladığı belirlenmiştir. Bu üç alt boyutun birlikte ölçülmek istenen değişkenin toplam varyansının %40 değerinin üzerinde (%67.98) olması Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği'nin ölçülmek istenen özelliği içerdiğini göstermektedir (Büyüköztürk, 2003).

Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği için yapılan faktör analizi işlemleri sonucunda; herhangi bir faktör altında tek bir maddenin bulunmaması, birden fazla faktör altında birbirine yakın faktör yüklerinin bulunmaması ve faktör yükünün 0.30'in üstünde olması koşulları aranmıştır. Bu koşullara Madde 2, 21, 28, 57, 73, 79, 87, 96, 98, 107, 113, 116, 119 ve 136'nın uymadığı görülmüştür. Bu maddelerin ölçekten çıkarılmasına karar verilmiştir. Böylece ölçekte 67 madde kalmıştır. Faktör analizi sonucu ölçek genelinden çıkartılan maddeler Ek1'de gösterilmiştir.

Tablo 1: Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği'nin Faktör Analizi Sonuç Tablosu

Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği											
1.Alt Boyut (23 Madde) Devlet Güvencesi ve Desteği				2.Alt Boyut (25 Madde) Kendi Kendine Karar Verme				3.Alt Boyut (15 Madde) Bakım ve Koruma			
Maddeler	Faktör Ağırlıkları	Faktörün Açıklayıcılığı	Güvenirlilik	Maddeler	Faktör Ağırlıkları	Faktörün Açıklayıcılığı	Güvenirlilik	Maddeler	Faktör Ağırlıkları	Faktörün Açıklayıcılığı	Güvenirlilik
Madde59	0.80	26.11	0.98	Madde24	0.84	24.50	0.98	Madde6	0.75	17.36	0.95
Madde104	0.80			Madde52	0.78			Madde103	0.73		
Madde4	0.80			Madde19	0.78			Madde8	0.72		
Madde115	0.78			Madde65	0.77			Madde125	0.71		
Madde124	0.77			Madde68	0.77			Madde117	0.65		
Madde53	0.76			Madde67	0.76			Madde132	0.65		
Madde20	0.75			Madde102	0.76			Madde76	0.64		
Madde130	0.74			Madde27	0.73			Madde123	0.64		
Madde110	0.73			Madde31	0.72			Madde78	0.62		
Madde10	0.73			Madde72	0.72			Madde62	0.62		
Madde118	0.71			Madde128	0.70			Madde91	0.62		
Madde58	0.71			Madde32	0.70			Madde56	0.61		
Madde16	0.70			Madde69	0.70			Madde131	0.59		
Madde84	0.70			Madde38	0.67			Madde1	0.58		
Madde36	0.69			Madde81	0.66			Madde12	0.56		
Madde106	0.69			Madde54	0.66						
Madde133	0.69			Madde75	0.65						
Madde83	0.68			Madde30	0.65						
Madde101	0.63			Madde35	0.64						
Madde135	0.62			Madde63	0.63						
Madde40	0.61			Madde39	0.61						
Madde41	0.57			Madde70	0.58						
Madde5	0.53			Madde26	0.57						
		Madde29	0.55								
		Madde86	0.50								

N=1360, Toplam Varyans=67.98, Kaiser-Meyer-Olkin=0.98, Bartlett's Test=102947.4, Sd=1953, p< .01

3.1.2.b. Madde Analizi İşlemleri

Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği'nin madde analizi işlemleri sırasında; madde-toplam korelasyonları, madde-kalan korelasyonları ve madde ayırteedicilik güçleri hesaplanmıştır.

Madde-toplam korelasyonlarının hesaplanmasında; Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği'ndeki her bir maddeden alınan puanlar ile toplam puanlar arasında Pearson Moment Çarpım tekniği kullanılmıştır. Madde-kalan korelasyonları hesaplanmasında ise; söz konusu maddenin puanı çıkarılarak madde-kalan korelasyon değerleri bulunmuştur. Analiz sonuçlarına göre; Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği'nin Madde 3, 14, 33, 46, 49, 50, 61, 71, 82, 88, 92, 93, 94, 114, 121, 122 ve 134'ün madde-toplam korelasyonlarının ölçek genelinde anlamlı sonuç vermediği görülmüştür (EK 1). Diğer maddelerin tümü istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($p < .01$). Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği'nin Madde 3, 9, 11, 13, 14, 17, 18, 23, 25, 33, 34, 37, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 55, 61, 64, 66, 71, 74, 77, 80, 82, 85, 88, 89, 90, 92, 93, 94, 95, 97, 99, 100, 105, 108, 109, 111, 112, 114, 120, 121, 122, 126, 127, 129 ve 134'ün madde-kalan korelasyonlarının ölçek genelinde anlamlı bir sonuç vermediği görülmüştür (Ek 1). Diğer maddelerin tümü istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($p < .01$).

Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği'nin madde ayırteedicilik güçlerinin hesaplanması sırasında ise; ölçekten elde edilen ham puanlar büyükten küçüğe doğru sıralanmıştır. Bu sıralama sonucunda üst %27 ve alt %27'yi oluşturan grupların puan ortalamaları bağımsız grup t-testi ile karşılaştırılmıştır. Analiz sonuçlarına göre; Madde 3, 13, 14, 34, 44, 46, 48, 61, 71, 89, 92, 93, 99, 114, 121, 122, 127 ve 134'ün ölçek genelinde anlamlı bir sonuç vermediği görülmüştür (Ek 1). Diğer maddelerin tümü istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($p < .01$).

Madde analiz işlemlerinden sonra madde-toplam, madde-kalan ve madde ayırteedicilik sonuçları karşılaştırılmıştır. Madde-toplam, madde-kalan ve madde ayırteedicilik değerlerinin karşılaştırılması sonucunda Madde 3, 9, 11, 13, 14, 17, 18, 23, 25, 33, 34, 37, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 55, 61, 64, 66, 71, 74, 77, 80, 82, 85, 88, 89, 90, 92, 93, 94, 95, 97, 99, 100, 105, 108, 109, 111, 112, 114, 120, 121, 122, 126, 127, 129 ve 134'ün ölçek genelinde anlamlı sonuçlar vermediği görülmüştür. Anlamlı sonuç vermeyen bu 55 maddenin test toplamından çıkartılmasına karar verilmiştir. Madde analizi işlemleri sonucu ölçek genelinden çıkartılan maddeler Ek 1'de gösterilmiştir. Böylece ölçekte toplam 81 madde kalmıştır. Madde analizi işlemleri sonucu kalan 81 madde ile Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği yeniden düzenlenmiş ve faktör analizi işlemlerine geçilmiştir.

2.2. Güvenirlilik İşlemleri

Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği'nin güvenirliliğinin belirlenmesinde; (1) içtutallık katsayıları, (2) iki yarım test güvenirliliği ve (3) test tekrar test güvenirliliği hesaplanmıştır.

2.2.1. İçtutarlılık Analizi

Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği'nin boyutlarındaki içtutarlılık katsayıları, Cronbach Alpha tekniği ile hesaplanmıştır. Analiz sonuçlarına göre;

Ölçeğin birinci alt boyutunda bulunan 23 madde için yapılan analiz sonucu Cronbach Alpha değeri 0.98 olarak bulunmuştur. Bu değer birinci alt boyutun güvenilir olduğunu göstermektedir. Birinci alt boyuttaki maddelerin tek tek Cronbach Alpha değerleri incelendiğinde; tüm maddelerin bu alt boyutta birbiri ile uyumlu olduğu görülmektedir.

Ölçeğin ikinci alt boyutunda bulunan 25 madde için yapılan analiz sonucu Cronbach Alpha değeri 0.98 olarak bulunmuştur. Bu değer ikinci alt boyutun iç güvenilirliğe sahip olduğunu göstermiştir. İkinci alt boyuttaki maddelerin tek tek Cronbach Alpha değerleri incelendiğinde; tüm maddelerin bu alt boyutta birbiri ile uyumlu olduğu görülmektedir.

Ölçeğin üçüncü alt boyutunda 15 madde için yapılan analiz sonucu Cronbach Alpha değeri 0.95 olarak bulunmuştur. Bu değer üçüncü alt boyutun güvenilir olduğunu göstermiştir. Üçüncü alt boyuttaki maddelerin tek tek Cronbach Alpha değerleri incelendiğinde; tüm maddelerin bu alt boyutta birbiri ile uyumlu olduğu görülmektedir.

Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği'nin faktör ve madde analizi işlemleri sonucu ölçek dışı kalan maddelerin belirlenme işi tamamlanmıştır. Birinci alt boyutta 23 madde (Madde 84, 133, 36, 101, 16, 118, 106, 58, 104, 41, 5, 135, 40, 10, 83, 20, 110, 4, 53, 59, 115, 124 ve 130), ikinci alt boyutta 25 madde (Madde 52, 24, 67, 19, 65, 102, 27, 68, 128, 31, 72, 69, 32, 38, 30, 81, 35, 75, 63, 54, 70, 39, 26, 29 ve 86) ve üçüncü alt boyutta ise 15 maddenin (Madde 123, 76, 131, 132, 8, 1, 6, 91, 78, 12, 56, 125, 103, 62 ve 117) yer aldığı görülmüştür. Ölçeğin birinci alt boyutunun faktör açıklayıcılığının %26.11 ve güvenilirliğinin 0.98 olduğu görülmüştür. Bu faktör altındaki maddelerin içeriği incelendiğinde; bu maddelerin çocukların bakım ve korunması tutumuna yönelik maddelerden oluştuğu ve bakım ve korunmanın devlet güvencesi ve desteği altında olması gerektiği yönünde olduğu görülmektedir (Tablo 1). Ölçeğin ikinci alt boyutunun faktör açıklayıcılığının %24.50 ve güvenilirliğinin 0.98 olduğu görülmüştür. Bu faktör altındaki maddelerin içeriği incelendiğinde; bu maddelerin çocukların kendi kendine karar vermesi tutumuna yönelik maddelerden oluştuğu görülmektedir (Tablo 1). Ölçeğin üçüncü alt boyutunun faktör açıklayıcılığının %17.36 ve güvenilirliğinin 0.95 olduğu görülmüştür. Bu faktör altındaki maddelerin içeriği incelendiğinde; bu maddelerin çocukların bakım ve korunma tutumuna yönelik maddelerden oluştuğu görülmektedir. Ölçeğin ebeveynlerin çocuk hakları tutumlarını açıklayıcılığı yüzde 67.97'dir (Tablo 1). Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği, 3 alt boyutta da yüksek düzeyde güvenilir olduğu ve maddelerin kendi buldukları alt boyutlarında birbirleri ile uyumlu olduğu görülmektedir. Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği, 63 madde ile son şeklini almıştır. Birinci alt boyuta "Devlet Güvencesi ve Desteği", ikinci alt boyuta "Kendi Kendine Karar Verme" ve üçüncü alt boyuta "Bakım ve Koruma" alt boyutları isimleri verilmiştir.

2.2.2. İki-Yarım Test Güvenirliği

Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği'nin iki-yarım test güvenirliği, Spearman-Brown tekniği ile hesaplanmıştır. Ölçeğin Spearman-Brown ilişki katsayısı .87'dir. Elde edilen bu katsayının .70 ve yukarısında bir değere sahip olması (Sipahi, Yurtkoru ve Çinko, 2008), Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği'nin iki yarım test güvenirliğinin yüksek bir tutarlılığa sahip olduğunu ifade etmektedir.

2.2.3. Test Tekrar Test Güvenirliği

Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği'nin güvenilirliğinin belirlenmesinde ölçeğin alt boyutları ve genel toplam puanlarına ilişkin tutarlılık katsayısı (test-tekrar test) analizleri yapılmıştır. Ölçek 54 ebeveynlerden oluşan bir gruba üç hafta ara ile iki kez uygulanmıştır. Bu uygulamalar arasında pearson r değerinin istatistiksel açıdan anlamlı, t değerinin ise istatistiksel açıdan anlamlı bir sonuç vermemesi beklenmiştir. Uygulama arasındaki tutarlılık katsayıları "Devlet Güvencesi ve Desteği" alt boyutunda 0.99 (t=-0.12) ve "Kendi Kendine Karar Verme" alt boyutunda 0.99 (t=-1.13) ve "Bakım ve Koruma" alt boyutunda 0.99 (t=1.13) olarak bulunmuştur (p< .01).

2.3. Alt Boyutları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi

Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği'nin alt boyutları arasındaki ilişkinin derecesini ve yönünü belirlemek amacıyla Pearson r Korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Alt boyutlar arasındaki Pearson r korelasyon katsayıları hesaplamaları sonucu "Devlet Güvencesi ve Desteği" alt boyutu ile "Kendi Kendine Karar Verme" alt boyutu arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı ($r = 0.04$, $p > 0.01$), "Bakım ve Koruma" alt boyutu ile "Kendi Kendine Karar Verme" alt boyutu arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı ($r = -0.007$, $p > 0.01$) görülmüştür. "Devlet Güvencesi ve Desteği" alt boyutu ile "Bakım ve Koruma" alt boyutu arasında ise anlamlı bir ilişki olduğu ve bu ilişkinin yüksek düzeyde ($r = 0.84$, $p < .01$) olduğu belirlenmiştir. Korelasyon sonuçlarına göre çocuk haklarına yönelik ebeveyn tutumları "Bakım ve Korunma" ve "Kendi Kendine Karar Verme" olmak üzere iki temel tutum altında değerlendirilmiştir. "Bakım ve Korunma Tutumu", "Devlet Güvencesi ve Desteği" ve "Bakım ve Koruma" olmak üzere iki alt boyuttan oluşan bir yapıya; "Kendi Kendine Karar Verme Tutumu" ise tek alt boyuttan oluşan bir yapıya sahip olduğu sonucuna varılmıştır.

2.4. Standardizasyon İşlemleri

Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği'nin geçerlik ve güvenilirlik işlemlerinden sonra "tanımlayıcı istatistik değerleri" hesaplanmış (Tablo 2) ve ham puanlara ilişkin "yüzde, z ve T puan" dönüşümleri (Ek 2: Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği'nin ham puan, yüzde, z puan ve T puanları) yapılmıştır. Ölçeğin tanımlayıcı istatistik hesaplamalarında; aritmetik ortalama, aritmetik ortalamanın standart hatası, ortanca, tepe değeri, standart sapma, varyans, çarpıklık, çarpıklık standart hatası, basıklık, basıklık standart hatası, puan aralığı, en düşük puan, en yüksek puan, Cronbah Alpha değeri ve % dilim (% 25'lik dilim, % 50'lik dilim, % 75'lik dilim) analizleri yapılmıştır.

Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği'nin anneler için tanımlayıcı istatistik değerlerine bakıldığında (Tablo 2);

- "Devlet Güvencesi ve Desteği" boyutunda en düşük 29.0 en yüksek ise 115.0 puan alınabildiği görülmüştür. 100.0 ve altında puan alan ebeveynin "düşük düzeyde"; 101.0 ile 108.0 puan arasında puan alan ebeveynin "orta düzeyde"; 109.0 ve üstünde puan alan ebeveynin ise "yüksek düzeyde" "Devlet Güvencesi ve Desteği" tutumuna sahip olduğu,

- "Kendi Kendine Karar Verme" boyutunda en düşük 15.0 en yüksek ise 75.0 puan alınabildiği görülmüştür. 44.0 ve altında puan alan ebeveynin "düşük düzeyde"; 45.0 ile 59.0 puan arasında puan alan ebeveynin "orta düzeyde"; 60.0 ve üstünde puan alan ebeveynin ise "yüksek düzeyde" "Kendi Kendine Karar Verme" tutumuna sahip olduğu,

- "Bakım ve Koruma" boyutunda en düşük 95.0 en yüksek ise 120.0 puan alınabildiği görülmüştür. 95.0 ve altında puan alan ebeveynin "düşük düzeyde"; 96.0 ile 109.0 puan arasında puan alan ebeveynin "orta düzeyde"; 110.0 ve üstünde puan alan ebeveynin ise "yüksek düzeyde" "Bakım ve Koruma" tutumuna sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 2: Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği'nin Alt Boyutları için Tanımlayıcı İstatistik Değerleri

Analizler	Devlet Güvencesi ve Desteği	Kendi Kendine Karar Verme	Bakım ve Koruma Alt Boyutu
	Alt Boyutu	Alt Boyutu	
N	1360	1360	1360
Aritmetik Ortalama	99.09	54.15	98.89
Aritmetik Ortalamanın Standart Hatası	0.62	0.44	0.75
Ortanca	108.00	59.00	109.00
Tepe Değeri	115.00	75.00	125.00
Standart Sapma	22.85	16.26	27.82
Varyans	522.31	264.35	774.13
Çarpıklık	-1.80	-0.80	-1.23
Çarpıklık Standart Hatası	0.07	0.07	0.07
Basıklık	1.93	-0.27	0.32
Basıklık Standart Hatası	0.13	0.13	0.13
Puan Aralığı	86.00	60.00	100.00
En Düşük Puan	29.00	15.00	25.00
En Yüksek Puan	115.00	75.00	125.00
Cronbah's Alpha	0.98	0.98	0.95
%25'lik dilim	100.00	44.00	95.00
%50'lik dilim	108.00	59.00	109.00
%75'lik dilim	114.00	65.00	120.00

Tablo 2'ye bakıldığında ölçeğin "Devlet Güvencesi ve Desteği", "Kendi Kendine Karar Verme" ve "Bakım ve Koruma" alt boyutlarına ait çarpıklık ve basıklık değerlerinin 1'e yakın değerler aldığı, bu nedenle evren parametresine uymadığı görülmektedir. Bu nedenle ölçek ham puanları için en düşük puanın 0'a en yüksek puanının da 100'e tamamlanması işlemleri ile normal dağılım sağlanma yoluna gidilmiş ve tüm alt boyutlar için yüzdeler, z ve T puanları hesaplanmıştır (Ek 2: Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği'nin "Devlet Güvencesi ve Desteği" boyutu için ham puan, yüzde, z puan ve T puanları).

3. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Ülkemiz literatüründe anne-babaların çocuklarının haklarına yönelik tutumları üzerine bir araştırmaya rastlanmamıştır. Ancak yabancı alan yazını incelendiğinde; ebeveyn çocuk hakları tutumlarını inceleyen bazı ölçeklere rastlanmıştır. Rogers ve Wrightsman (1978), Morton ve Dubanoski (1980), Melton (1980) ve Ruck'ın (1994) geliştirdiği ölçekler incelendiğinde; çocukların haklarına yönelik tutumların "Bakım ve Korunma" ve "Kendi Kendine Karar Verme" olmak üzere iki temel tutumda tanımlandığı görülmüştür. Araştırma kapsamında geliştirilen "Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği" de bu tutumları içermektedir. Ancak ölçeğin "Bakım ve Korunma" tutumunda; bazı anne ve babalar bakım ve korunmanın devlet güvencesi ve desteği altında olması gerektiğini düşünmüş ve devlet desteği ve korunmasını içeren maddeleri ayrı boyut olarak algılamışlardır. Bu nedenle ölçeğin bakım ve korunma tutumu, "Devlet Güvencesi ve Desteği" ve "Bakım ve Koruma" olmak üzere iki alt boyuttan oluşmaktadır. "Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği"nin "Bakım ve Korunma" boyutunun iki alt boyuttan oluşmuş olması, bazı kültürel ve sosyal farklılıkların ebeveyn çocuk hakları tutumlarında etkili olabileceğini düşündürmektedir. Kağıtçıbaşı (1981) çocuğun değeri araştırmasında, çocuklara yüklenen değerlerin; ailenin yaşam koşulları, aile yapısı, sosyalleşme değerleri ve aile etkileşiminden etkilendiği ve T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Aile Yapısı Araştırması (1996) ve Ailede Çocuk Eğitimi Araştırması (1995) ve Mızrakçı'nın (1994) araştırma sonuçlarının bu bulguları desteklediği görülmektedir. Aynı zamanda Day, Peterson-Badali ve Ruck (2006), Day, Peterson-Badali ve Ruck (2002) ve Wolfe'un (1998) araştırmalarında, çocuğun yaşına

göre ebeveynlerin farklı çocuk hakları tutumları benimsedikleri; Melton (1980) ve Ruck'ın (1994) yaptığı araştırmalarda, sosyo-ekonomik statü ile çocukların kendi haklarını farkına varmaları arasında bir ilişki olduğu; Ayyıldız (2005), Grigorenko ve Sternberg (2000), Mızrakçı (1994) ve Dekovic ve Gerris'in (1992) araştırmalarında ise, çocuk sahibi olma yaşının ebeveyn çocuk yetiştirme tutumlarında etkili olduğunu belirtilmektedir. Benzer şekilde Day, Peterson-Badali ve Ruck (2006), Peterson-Badali, Morine, Ruck ve Slonim (2004), Sutton (2003), Morine'nin (2000) yapmış olduğu araştırmalarda da anne ve babaların çocukların haklarına yönelik tutumlarında ebeveyn otorite tipine bağlı olarak bir farklılık gösterdiği ifade edilmektedir. Tüm bu bulgular, kültürel ve sosyal farklılıkların ebeveyn çocuk hakları tutumları üzerinde farklılaştırıcı etkisi olabileceğini desteklemektedir. Bu nedenle ebeveyn çocuk hakları tutumlarında farklılıkları yarattığı düşünülen değişkenlerin incelenmesi önem kazanmaktadır. Araştırma kapsamında geliştirilen "Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği"nin ebeveynlerin çocuklarının haklarına yönelik tutumlarını etkileyen değişkenlerin ortaya konmasında faydalı olacağı düşünülmektedir. Yine ölçeğin başta eğitimciler olmak üzere çocukla ilgili çalışan diğer meslek çalışanlarının da çocukların haklarına yönelik tutumlarının belirlenmesinde kullanılabilecek ölçek geliştirme çalışmalarına örnek oluşturacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Allan, J. & I'Anson, J. (2004). Children's rights in school: power, assemblies and assemblages. *The International Journal of Children's Rights*, 12, 123-138.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2007). Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri SPSS uygulamalı (5. baskı). Adapazarı: Sakarya Yayıncılık.
- Ayyıldız T. (2005). Zonguldak il merkezinde 0-6 yaş çocuğu olan annelerin çocuk yetiştirme tutumları. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi.
- Beeckman, K. (2004). Measuring the implementation of the right to education: educational versus human rights indicators. *The International Journal of Children's Rights*, 12, 71-84.
- Büyüköztürk, Ş. (2003). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı (3. baskı). Ankara: Pegem.
- Day, D.M., Peterson-Badali, M. & Ruck, M.D. (2006). The relationship between maternal attitudes and young people's attitudes toward children's rights. *Journal of Adolescence*, 29, 193-207.
- Dekovic M, Gerris J.R. (1992). Parental reasoning complexity, social class, and child rearing behaviors. *Journal of Marriage and Family*, 54, 675-685.
- Doğan, İ. (2001). Çocuk hakları açısından Türkiye'de çocuk olgusu [Electronic version]. *Milli Eğitim Dergisi*, 151 (3), 54-64.
- Doğan, İ. (2002). Modern toplumda vatandaşlık demokrasi ve insan hakları. Ankara: Pegem.
- Farson, R. (1974). *Birthrights*. New York: Macmillan.
- Franklin, B. (1993). Çocuk hakları (A.Türker, Çev.) İstanbul: Ayrıtı, (Eser aslının basım tarihi 1986).
- Freeman, M. (1998). The sociology of childhood and children's rights. *The International Journal of Children's Rights*, 6, 433-444.
- Grigorenko, E.L., Sternberg. R.J. (2000). Elucidating the etiology and nature of beliefs about parenting styles. *Developmental Science*, 3 (1), 93-112.
- Hart, S.N. (1991). From property to person status: Historical perspectives on children's rights. *American Psychologist*, 46 (1), 53-59.

- International Children's Center – ICC. (2006). Çocuk haklarının erken çocukluk döneminde yaşama geçirilmesi (Genel Yorum VII – 2005). Birleşmiş milletler çocuk hakları komitesi'nin çocuk haklarına dair sözleşme'ye ilişkin genel yorumları (2001-2006). ICC Çocuk Hakları Serisi 3, 1-18. Ankara: ICC. http://report.tuik.gov.tr/reports/=&report=turkiye_yasgr.yil=2008
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1981) Çocuğun değeri, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi İdari Bilimler Fakültesi Yayınları.
- Margolin, C.R. (1982). Survey of children's views on their rights. *Journal of Clinical Child Psychology*, 11 (2), 96-100.
- Melton, G.B. (1980). Children's concepts of their rights. *Journal of Clinical Child Psychology*, 9, 186-190.
- Mızrakçı Ş. (1994). Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarına etki eden faktörler: demografik özellikleri, kendi yetiştiriliş tarzları, çocuk gelişimine ilişkin bilgi düzeyleri ve çocuğun mizacına ilişkin algıları. Yayınlanmamış Yüksel Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Morine, S.J. (2000). Children's and parents' attitudes towards children's rights and perceptions of family relationship. Unpublished Master Thesis, Toronto University, Toronto, Canada.
- Morrow, V. (1999). We are people too': Children's and young people's perspectives on children's rights and decision-making in England. *The International Journal of Children Rights*, 7, 149-170.
- Morton, T. L., & Dubanoski, R. A. (1980). Children's rights: Attitudes and perceptions. *Educational Researcher*, 19, 24-27.
- Peterson-Badali, M., Morine, S. L., Ruck, M. D. & Slonim, N. (2004). Predictors of maternal and early adolescent attitudes toward children's nurturance and self-determination rights. *Journal of Early Adolescence*, 24 (2), 159-179.
- Polat, O. (2006). Türkiye'nin çocuk hakları karnesi. M.R. Şirin (Der.), Çocuğa adanmış konuşmalar (s.17-34). İstanbul: İz.
- Rogers, C.M., & Wrightsman, L.S. (1978). Attitudes toward children's rights: Nurturance or self-determination?. *Journal of Social Issues*, 34 (2), 59-68.
- Ruck M.D., Abromavitch, R. & Keating D.P. (1998). Children's and Adolescents' understanding of rights: balancing nurturance and self-determination. *Child Development*, 64 (2), 404-417.
- Ruck M.D., Peterson-Badali, M., Day, D.M. (2002). Adolescents' and mothers' understanding of children's rights in the home. *Journal of Research Adolescence*, 12 (3), 373-398.
- Ruck, M.D. (1994). Children's understanding of nurturance and self-determination rights. Unpublished Dissertation, Toronto University, Toronto, Canada.
- Sipahi, B., Yurtkoru, E.S. ve Çinko, M. (2008). *Sosyal bilimlerde SPSS'le veri analizi* (2. baskı). İstanbul: Beta.
- Sutton, P.B. (2003). The relationship between parents' attitude toward children's rights, parenting styles, and children's right to sexuality education. Unpublished Dissertation, Alliant International University, Fresno. California, USA.
- T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Aile Araştırma Kurumu (1995). Ailede çocuk eğitimi araştırması. Ankara.
- T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Aile Araştırma Kurumu ve T.C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu (1996). Aile yapısı araştırması. Ankara: TÜİK.

- UNESCO (2000). Tüm insanlar... insan hakları eğitimi için el kitabı. Ankara: TİHAK.
- UNICEF (1998). Çocuk haklarına dair sözleşme uygulama elkitabı. Ankara: Ajans Türk Basın ve Basım A.Ş.
- Wadsworth, L.S. (1993). Parental knowledge of their rights and the rights of their children as granted by the educational for all handicapped children. Unpublished Master Thesis, Faculty of D'Youville College, New York, USA.
- Wolfe, J.B. (1998). The relation between mother's and children's understanding of rights. Unpublished Dissertation, Toronto University, Toronto, Canada.

EXTENDED ABSTRACT

Since last few decades there has been a significant increasing for interest in the topic of “children rights”. In this regard, a new trend which is especially from nurturance rights of children to the self determination rights is observed (Ruck, 1994). In the nurturance rights it is emphasized that the things which are good for children, should be procured by children’s family and the state. But in the self determination rights, it is emphasized that the rights of children is to decide their own “individual decisions” (Ruck, Abramovitch & Keaitn, 1998; Rogers & Wrightsman, 1978).

When the researches which were made in our country and on children's rights, were examined. It was seen that these researches were based on Child Rights Convention’s the matter of civil and criminal law practices (custody, child crimes, etc.) and the rights of the child victim (abuse, street working children, etc.) which are belongs to nurturance rights. In the other studies with the support of non-governmental organizations such as UNICEF (United Nations Children's Fund) and WHO (World Health Organization), consist of the projects which are mother and child health (breastfeeding, vaccination, growth and development monitoring, such as sanitation services), girls' education and child-friendly concepts (such as child-friendly schools, child-friendly hospitals, child-friendly city). In the reports provided for United Nations Children's Rights Committee has been presented very little information about early childhood. The information given in this reports is usually on child mortality, birth registration and health services remained limited. When The United Nations Children's Rights Committee's recommendations were examined, the lack of studies is indicated. Also, it is indicated that this period is “very critical period” in terms of to integration of these rights to the children’s life. For these reasons, the commite paid attention to theoretical studies and researches confirming that small child’s lives, peace, development and relationship. First of all it is recommended that these relationships must be formed on fathers, especially mothers, other family members, peers and staff offering services (International Children’s Center - ICC, 2006).

Main problem of this research has been identified in accordance with the needs of the field of children's rights in Turkey and recommendations of the United Nations of Children's Rights Committee. The parents have the most effective role on their children. In order to understand and apply the rights for the life, children needs their parents. In this study we tried to answer he question which is how parents’ attitudes towards right of their children who are early childhood and early adolescence (6-14 years)?”

METHOD

Working group of the study was randomly selected from the mothers and fathers of 6-14 years children who were ongoing official and private schools, kindergarten and primary schools which are connected to the Republic of Turkey Ministry Of National Education in the Province of Istanbul. 743 mothers and 743 fathers a totally 1486 parents took part in he study groups.

In the validation process “Parental Attitude Scale for Children's Rights” the scope of validity and construct validity analyses were carried out. Expert opinion was received for validity of the context of the scale, pre-application was made and item analyses procedures were applied. After expert opinion was received 264 items were reduced to 136 items regarding the attitudes of mothers and fathers on their children’s rights which reflect attitudes of “Nurturance” and “Self determination”. Implementation guidelines and family information form were attached to the scale and pre-application was made.

In the operations of construct validity of the scale; factor analyses was performed, internal consistency coefficients (Cronbach α) was calculated and the strength of this relationship was identified by looking into the relationship for the correlation between sub-dimensions. In the first phase of factor analyses, Kaiser-Meyer-Olkin value was seen (0.99) which was over 0.50. This sample size was seen as appropriate. So, it was decided to make factor analyses. Also the value of Bartlett's test at the severity of 0.01 was significant, this property has shown that the measured parameters has come from multi-dimensional variable in the universe parameter (KMO = 0.986; χ^2 Bartlett test (3160) = 135730.4; $p = 0.000$). Determination of the sub-dimensions of the scale was made by factor analyses and to see how much these sizes reflect the total variance; it was seen that the scale consisted of 3 main factors whose eigenvalues were 3 and above. When three sub-dimensions were evaluated together, it was identified that measured variable explained 67.98 of the total variance. Cronbach's Alpha model was used to determine coefficients of internal consistency of the scale. As a result of these analyses, it was observed that the factor exploratory of the first sub-dimension of scale was 26.11%. The content of these items under this factor was examined; it was seen that the content was composed of nurturance items of children and there was a tendency in this matter that this nurturance must be assurance and support of the state. Factor exploratory of the second sub-dimension of the scale was 24.50%. The content of these articles which were under this factor, were examined. It was seen that these items composed of self determination items of children. Factor exploratory of the third of the scale was seen as 17.36%. The content of these articles which were under this factor, were examined. It was seen that these items composed of nurturance items of children. So, "Parental Attitude Scale for Children's Rights" attained a final version. The scale consists of 63 items and three factors. The first factor's sub-dimension was named as "The State Assurance and Support", the second factor's sub-dimension was named as "Self-Determination" and the third factor's sub-dimension was named as "Nurturance".

When the relationship between sub-dimensions of the scale was examined, it was seen that there was not meaningful relationship between "The State Assurance and Support sub-dimensions" and "Self-Determination sub-dimensions" ($r = 0.038$, $p > 0.01$). Also there was not meaningful relationship between "Nurturance sub-dimension" and "Self-Determination sub-dimensions" ($r = -0.007$, $p > 0.01$). On the other hand, it was determined that there was significant a relationship between "The State Assurance and Support sub-dimensions" and "Nurturance sub-dimensions" ($p < .01$), and this relationship was a relationship in high-level ($r = 0.839$). According to the results of correlation; parental attitudes for children's rights were evaluated as the two basic attitudes which were "Nurturance attitudes" and "Self-Determination attitudes". It was concluded that "Nurturance attitude" included two sub-dimensions structure which were "The State Assurance and Support" and "Nurturance". In the other side, "Self-Determination attitudes" included the only sub-dimensions structure.

In the norm calculations of the scale; values of descriptive statistics (arithmetic middle, median, standard deviation, skewness etc.) were calculated and percentages, z and T score transformation were made (Table2 and Chart2). So Parental Attitude Scale for Children's Rights" has been converted into an equal interval scale.

DISCUSSION AND CONCLUSION

When the literature were examined there wasn't any study in the literature of our country on parents attitudes towards their children's rights. On the other hand, when the field of foreign literature was examined; some scales were found on the attitudes of parents for

children's rights. Scales were examined developed by Rogers and Wrightsman (1978), Morton and Dubanoski (1980), Melton (1980) and Ruck'ın (1994); the attitudes toward the rights of children were defined as the two basic attitudes which were "Nurturance" and "Self determination". "Parental Attitude Scale for Children's Rights" developed in this research includes these attitudes. But some mothers and fathers thought that the scale of the "Nurturance" attitudes should be under assurance and protection of the state and in care and items containing state support and protection were perceived as different dimension by them. Therefore, "Nurturance attitude" of scale is to be composed as two sub-dimensions which are "The State Assurance and Support" and "Nurturance". The reason why nurturance dimension of "Parental Attitudes Scale for Children's Rights" formed from two sub-dimensions is thought that some cultural and social differences may be effective on parental attitudes for their children's rights. As a matter of fact, results of some researches support our findings. For example, in the child's value of Kağıtçıbaşı (1981) remarked that children are loaded values which are affected by the family's living conditions, family structure, socialization values and family interaction. The other studies which were Family Structure Survey of Family and Social Research General Directorate of Prime Ministry (1996), Child Education Research in the family (1995) and research results of Mızrakçı (1994). In the researches of Day, Peterson-Badali and Ruck (2006), Day, Peterson-Badali and Ruck (2002) and Wolfe (1998) indicated that according to child's age parent had different attitudes for children's rights. In the studies which were implemented by Melton (1980) and Ruck (1994), indicated that there was a relationship between socio-economic status and realization of children' rights. The other researches implemented by Ayyıldız (2005), Grigorenko and Sternberg (2000), Mızrakçı (1994) and Dekovic and Gerris (1992); indicated that in the child rearing attitudes parental age is very effective. Similarly, in the researches made by Day, Peterson-Badali and Ruck (2006), Peterson-Badali, to Morine, Ruck and Slonim (2004), Sutton (2003), Morine (2000) indicated that depending on the type of authority, parents had different attitudes towards their children's rights. All of these findings support that cultural and social differences may have different effects parental attitudes on children's rights Therefore, examination of variables that are thought to make differences in parental attitudes to children's rights, is important. "Parental Attitude Scale for Children's Rights" which was developed in this study, is considered to be useful for the demonstrating of variable which affect the attitudes of parents to their children's rights. Moreover, this scale is considered as a model for scale development studies. Especially this scale will help to determine attitudes of educators and other professional staff towards children's rights.

EK 1: Geçerlilik ve Güvenilirlik Analizleri Sonucu Çıkarılan Maddeler

- ** Madde2: “Aile/ öğretmen, çocuğun oyun olarak yaptığı aktiviteyi tehlikeli/ zararlı olduğunu düşünüyorsa, bunu engellemelidir.”
- * Madde3: “Spor, çocuk için gereklidir. Çocuğun hangi sporu yapacağı kararı, aile/ öğretmen/ uzman tarafından verilmelidir.”
- *** Madde7: “Devlet, şehir merkezlerinde yaşayan çocuklara sağladığı eğitim imkânlarını taşrada yaşayan çocuklara da sağlamalıdır.”
- * Madde9: “Çocuğun bireysel farklılığını ortaya çıkararak ve tüm gelişimini destekleyen eğitim programlarına ihtiyacı vardır.”
- * Madde11: “Aile/ öğretmen, çocuğun etkinliklerini ve ödevlerini takip etmelidir.”
- * Madde13: “Her ailenin okul eğitimi desteklemek için yapabileceği bir şey vardır.”
- * Madde14: “Öğretmenlerin mesleki gelişimleri, düzenli aralıklarla hizmet içi eğitimlerle desteklenmelidir.”
- *** Madde15: “Okul yönetimi, yeterli gördüğü bir sebepten ötürü, bir çocuğun okul kaydını veya okulla olan ilişkisini kesebilir.”
- * Madde17: “Ülkedeki tüm çocukları kapsayan zorunlu eğitim yaşı olmalıdır.”
- * Madde18: “Tüm çocukların aileleri tarafından bakılma hakkı vardır.”
- ** Madde21: “Aile ve okul eğitimi; çocuğun sevgi, saygı, işbirliği, sorumluluk, hoşgörü, yardımlaşma, dayanışma ve paylaşma duygusu ve davranışlarını desteklemelidir.”
- *** Madde22: “Devlet, okula yeni başlayacak bir çocuğun okul seçiminde, standart uygulamalar (ev ve okul arası uzaklık-ikametgâh adresi gibi) yapmalıdır.”
- * Madde23: “Çocuk, okulda kendi oyunu planlama ve seçme hakkına sahip olmalıdır.”
- * Madde25: “Çocuk, ne kadar süre oyun oynayacağına kendisi karar vermelidir.”
- ** Madde28: “Çocuk, kendini başarılı ve yetenekli hissettiği ve ilgi duyduğu etkinliğe yönelme kararı, kendi vermelidir.”
- * Madde33: “Çocuğun aile ve okul ortamında bireysel farklılığını ve yeteneğini ortaya koyabilmesi için fırsat verilmeli ve teşvik edilmelidir.”
- * Madde34: “Etkinliklere katılma ve ödev yapma çocuğun sorumluluğudur.”
- * Madde37: “Öğretmen-veli görüşmelerine çocuğun da katılması kararı, öğretmen/ veli kararına bağlıdır.”
- * Madde42: “Aile, çocuğunun yaşamı hakkında her şeyi bilmelidir.”
- * Madde43: “Devlet, yetki alanı içinde doğan veya yaşayan tabiiyetsiz tüm çocuklara vatandaşlık imkânı sağlamalıdır.”
- * Madde44: “Çocuk, yorucu ve zor işlerden korunmalıdır.”
- * Madde45: “Çocuğun bağımsız davranışlar sergilemesi desteklenmelidir.”
- * Madde46: “Yetişkin çocuğun yardıma gereksinim duyduğu zamanlarda destek, rehberlik ve güven verici yakınlığı sağlamalıdır.”
- * Madde47: “Çocukla iletişimde, onun kişiliğini zedeleyici (azarlama gibi) şekilde davranılmamalı ve baskı ve kısıtlamalarda bulunulmamalıdır.”
- * Madde48: “Çocuğun sosyalleşebilmesi için aile ortamına ihtiyacı vardır.”
- * Madde49: “Okul, çocuğun sosyalleşebilmesi için gerekli olan akran ve yetişkin ortamlarını sağlayan bir ortamdır.”
- * Madde50: “Bazı televizyon programları çocuğun sömürülmesine (reklam, film, haber gibi) neden olur.”
- * Madde51: “Aile/ okul yaşantısında çocuğa verilen sorumluluk; yaşı, cinsiyeti, gelişmişlik düzeyi ve sağlık durumuna göre farklılık göstermelidir.”
- * Madde55: “Devlet, çocuk kitaplarının üretimi ve yayılmasını teşvik etmelidir.”
- ** Madde57: “Devlet, çocukları; işkence, zalimce davranış, ceza, yasa dışı tutuklama ve keyfi biçimde özgürlüğünden yoksun bırakılma gibi konularda güvence altına almalıdır.”
- *** Madde60: “Çocuk isminden hoşlanmıyorsa, yeterli olgunluğa eriştiğinde adını değiştirmek üzere ilgili mercilere başvuruda bulunabilmelidir.”
- * Madde61: “Eğer çocuk, herhangi bir konuda fikrini söylemek isterse, ailesi/öğretmeni onu mutlaka dinlemelidir.”
- * Madde64: “Çocuk sözlü, resimleme, yazı gibi yollarla ifade ettiği duygu ve düşüncelerini sergi, yarışma, dergi, gazete ve okul içi kol çalışmaları gibi yerlerde sunabilmelidir.”
- * Madde66: “Çocuk ne zaman yatacağı kararını verme hakkına sahip olmalıdır.”
- * Madde71: “Çocuk, ailesinin haberi olmaksızın günlük tutabilmelidir.”

- ** Madde73: "Aile, erkek çocuğunun kız arkadaşı olmasını nasıl övgüyle karşılıyorsa, kız çocuğunun erkek arkadaşı olmasını da övgüyle karşılamalıdır."
- * Madde74: "Çocuk, odasını ne zaman toplayacağına kendi karar vermelidir."
- * Madde77: "Sağlık, eğitim, güvenlik, ulaşım, savaş ve doğal afetler gibi konularda çocuklara öncelik verilmelidir."
- ** Madde79: "Çocuklar ileriki yaşamlarında zorlanmayacakları meslekler seçmeleri için yönlendirilmelidir."
- * Madde80: "Çocuklarla ilgili konularda kararlar alınırken (okul, sağlık hizmeti, mahkeme vb);anne-babanın/ öğretmenlerin görüşleri de dikkate alınmalıdır."
- * Madde82: "Çocukluk, doğumdan önce (anne karnında) başlayan ve onsekiz yaşına kadar devam eden bir dönemdir."
- * Madde85: "Çocuk aile ortamında yetişmelidir. Ancak çocuğun ciddi fiziksel ve psikolojik zarar gördüğü durumlarda anne-babasının bakımı altında olması sakıncalıdır."
- ** Madde87: "Çocukların da sırları vardır."
- * Madde88: "Ailede ve sınıf içi etkinliklerde bir karar alınırken; ebeveynlerin/öğretmenlerin, çocuğun da fikirlerini alması onun demokratik yaşamı öğrenmesinde temel oluşturur."
- * Madde89: "Çocukla ilgili kararların alınmasında, anne ve baba görüş ayrılığına düşmemelidir."
- * Madde90: "Devlet, çocuğun fiziksel veya psikolojik zarar gördüğü durumlarda çocuğa gerekli destek ve danışmanlığı (sağaltım) sağlamalıdır."
- * Madde92: "Anne-babalar her zaman çocuklarının kendilerine uymasını beklemek yerine, zaman zaman onlar da çocuklarına uymalıdır."
- * Madde93: "Çocuklar ev ve okul ortamında kendi cinsiyetlerine uygun görev ve sorumluluklar üstlenmelidir."
- * Madde94: "Okul yönetimleri kız ve erkek çocuklarının ortak fikirleri doğrultusunda belirlenen formları tercih etmelidir."
- * Madde95: "Kız/ erkek çocuk, kendi bedeni ve cinsellikle ilgili sorular sorduğunda bu soruları çocuğun kendi cinsiyetindeki ebeveyni (anne/ baba) cevaplamalıdır."
- ** Madde96: "Medyanın topluma (çocuk, aile, öğretmen), çocukların maruz kalabileceği kötü muamele ve istismarı önlemeye yönelik bilgilendirme programları yapma sorumluluğu vardır."
- * Madde97: "Ailenin ekonomik durumu çocuğun bakım, korunma ve eğitimi için yeterli değilse; Devlet, aileye gerekli desteği sağlamalıdır."
- ** Madde98: "Aile/öğretmen çocuğun bir problemi olduğunda, onunla konuşmak için mutlaka zaman ayırmalıdır."
- * Madde99: "Aile, eğitim kurumları ve toplum, çocuğun gelişiminden sorumludur."
- * Madde100: "Çocukların sosyal yaşamda (aile ortamında, okul ortamında, sağlık hizmetlerinde, yargı sisteminde vb) her durumda ve zamanda görüşleri alınmalıdır."
- * Madde105: "Çocuk büyürken ailesinin/ öğretmenin uyarı ve yönlendirmesine ihtiyaç duyar."
- ** Madde107: "Çocuğun anne-babası tarafından kötü muameleyle maruz kalması, ihmal edilmesi ya da anne-babanın ayrı yaşaması nedeniyle; adli kurumlar, çocuk için anne-babadan ayrılma kararı verebilir."
- * Madde108: "Ailenin çocuk sağlığı, beslenmesi, bakımı ve kazaların önlenmesi konularında ücretsiz bilgi alabileceği merkezler olmalıdır."
- * Madde109: "Tıbbi tedavi uygulamalarında, çocuğun en az acı çekeceği yöntem tercih edilmelidir."
- * Madde111: "Çocuğun tüm sorumluluğu, reşit oluncaya kadar aileye aittir."
- * Madde112: "Annenin çalıştığı durumlarda çocuğun bakımında öncelikli olarak aile yakınları destek olmalıdır."
- ** Madde113: "Aile/ öğretmen, çocuğu uygun olmayan davranışları nedeniyle uyarmak yerine, çocuğun istenilen davranışı sergileyebileceği ortamı sağlamalıdır."
- * Madde114: "Çocuk, her türlü şiddetten korunmalıdır."
- ** Madde116: "Devlet, madde bağımlılığını (sigara, uyuşturucu kullanımı gibi) önlemeye yönelik bilgilendirme çalışmaları yapmalıdır."
- ** Madde119: "Okul, çocukların güvenliği için her türlü tedbiri almakla sorumludur."
- * Madde120: "Çocuğu suça itebilecek her türlü uyarıcıya karşı önlem almak öncelikli olarak ailenin görevidir."
- * Madde121: "Aile/ öğretmen, çocuğu problemlerine çözüm üretebilmesi için zaman zaman özgür bırakmalıdır."
- * Madde122: "Aile, çocuğun ekonomik, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını karşılasa bile; Devlet de yasaları

aracılığıyla gerekli önlemleri almalıdır.”

* Madde126: “Çocuğun okul ortamında yaşadığı sağlık problemlerinde; aciliyet gerektiren durumlarda, okul idaresi çocukla ilgili gerekli kararları alma yetkisine sahip olmalıdır.”

* Madde127: “Aile, çocuğu için ihtiyaç duyduğu bakım, korunma ve eğitim imkânlarını sağlayamıyorsa; Devlet, çocuk için kurum bakımı, evlat edinme gibi alternatif bakım hizmetleri sağlamalıdır.”

* Madde129: “Evde yaşanabilecek kazalardan aile, sorumlu tutulmalıdır.”

* Madde134: “Günümüzde çocukluk diye bir dönem yoktur, çünkü kitle iletişim araçları ve yaşam şartları çocuğu yetişkin olarak görmektedir.”

** Madde136: “Ülkedeki çocukların ihtiyaçlarını (sağlık, okul, oyun alanı gibi) belirleme, kaliteli yaşam standartlarının sağlanmasında önemlidir. Bu konuya ilişkin Devletin yaptığı çalışmalara vakıf, dernek gibi sosyal yardım kuruluşları da Devlet’e destek vermelidir.”

* Madde analizi işlemleri sonucu ölçekten çıkartılan maddeler

** Faktör analizi sonucu ölçekten çıkartılan maddeler

*** İç tutarlılık analizi sonucu ölçekten çıkartılan maddeler

Ek 2: Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği'nin "Devlet Güvencesi ve Desteği" boyutu için ham puan, yüzde, z puan ve T puanları

Sıra	Ham Puan	Yüzdelerik	z Puan	T Puan	Sıra	Ham Puan	Yüzdelerik	z Puan	T Puan
1.0	23.0	1.08	-3.33	16.71	48.0	70.0	51.61	-1.27	37.27
2.0	24.0	2.15	-3.29	17.14	49.0	71.0	52.69	-1.23	37.71
3.0	25.0	3.23	-3.24	17.58	50.0	72.0	53.76	-1.19	38.15
4.0	26.0	4.30	-3.20	18.02	51.0	73.0	54.84	-1.14	38.58
5.0	27.0	5.38	-3.15	18.46	52.0	74.0	55.91	-1.10	39.02
6.0	28.0	6.45	-3.11	18.89	53.0	75.0	56.99	-1.05	39.46
7.0	29.0	7.53	-3.07	19.33	54.0	76.0	58.06	-1.01	39.90
8.0	30.0	8.60	-3.02	19.77	55.0	77.0	59.14	-0.97	40.33
9.0	31.0	9.68	-2.98	20.21	56.0	78.0	60.22	-0.92	40.77
10.0	32.0	10.75	-2.94	20.64	57.0	79.0	61.29	-0.88	41.21
11.0	33.0	11.83	-2.89	21.08	58.0	80.0	62.37	-0.84	41.65
12.0	34.0	12.90	-2.85	21.52	59.0	81.0	63.44	-0.79	42.08
13.0	35.0	13.98	-2.80	21.96	60.0	82.0	64.52	-0.75	42.52
14.0	36.0	15.05	-2.76	22.39	61.0	83.0	65.59	-0.70	42.96
15.0	37.0	16.13	-2.72	22.83	62.0	84.0	66.67	-0.66	43.40
16.0	38.0	17.20	-2.67	23.27	63.0	85.0	67.74	-0.62	43.84
17.0	39.0	18.28	-2.63	23.71	64.0	86.0	68.82	-0.57	44.27
18.0	40.0	19.35	-2.59	24.15	65.0	87.0	69.89	-0.53	44.71
19.0	41.0	20.43	-2.54	24.58	66.0	88.0	70.97	-0.49	45.15
20.0	42.0	21.51	-2.50	25.02	67.0	89.0	72.04	-0.44	45.59
21.0	43.0	22.58	-2.45	25.46	68.0	90.0	73.12	-0.40	46.02
22.0	44.0	23.66	-2.41	25.90	69.0	91.0	74.19	-0.35	46.46
23.0	45.0	24.73	-2.37	26.33	70.0	92.0	75.27	-0.31	46.90
24.0	46.0	25.81	-2.32	26.77	71.0	93.0	76.34	-0.27	47.34
25.0	47.0	26.88	-2.28	27.21	72.0	94.0	77.42	-0.22	47.77
26.0	48.0	27.96	-2.24	27.65	73.0	95.0	78.49	-0.18	48.21
27.0	49.0	29.03	-2.19	28.08	74.0	96.0	79.57	-0.14	48.65
28.0	50.0	30.11	-2.15	28.52	75.0	97.0	80.65	-0.09	49.09
29.0	51.0	31.18	-2.10	28.96	76.0	98.0	81.72	-0.05	49.52
30.0	52.0	32.26	-2.06	29.40	77.0	99.0	82.80	0.00	49.96
31.0	53.0	33.33	-2.02	29.83	78.0	100.0	83.87	0.04	50.40
32.0	54.0	34.41	-1.97	30.27	79.0	101.0	84.95	0.08	50.84
33.0	55.0	35.48	-1.93	30.71	80.0	102.0	86.02	0.13	51.27
34.0	56.0	36.56	-1.89	31.15	81.0	103.0	87.10	0.17	51.71
35.0	57.0	37.63	-1.84	31.58	82.0	104.0	88.17	0.21	52.15
36.0	58.0	38.71	-1.80	32.02	83.0	105.0	89.25	0.26	52.59
37.0	59.0	39.78	-1.75	32.46	84.0	106.0	90.32	0.30	53.02
38.0	60.0	40.86	-1.71	32.90	85.0	107.0	91.40	0.35	53.46
39.0	61.0	41.94	-1.67	33.33	86.0	108.0	92.47	0.39	53.90
40.0	62.0	43.01	-1.62	33.77	87.0	109.0	93.55	0.43	54.34
41.0	63.0	44.09	-1.58	34.21	88.0	110.0	94.62	0.48	54.77
42.0	64.0	45.16	-1.54	34.65	89.0	111.0	95.70	0.52	55.21
43.0	65.0	46.24	-1.49	35.08	90.0	112.0	96.77	0.56	55.65
44.0	66.0	47.31	-1.45	35.52	91.0	113.0	97.85	0.61	56.09
45.0	67.0	48.39	-1.40	35.96	92.0	114.0	98.92	0.65	56.52
46.0	68.0	49.46	-1.36	36.40	93.0	115.0	100.00	0.70	56.96
47.0	69.0	50.54	-1.32	36.83					

Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği'nin "Kendi Kendine Karar Verme" boyutu için ham puan, yüzde, z puan ve T puanları

Sıra	Ham Puan	Yüzdelik	z puan	T Puan	Sıra	Ham Puan	Yüzdelik	z puan	T Puan
1.0	25.0	0.99	-2.66	23.44	52.0	76.0	51.49	-0.82	41.77
2.0	26.0	1.98	-2.62	23.80	53.0	77.0	52.48	-0.79	42.13
3.0	27.0	2.97	-2.58	24.16	54.0	78.0	53.47	-0.75	42.49
4.0	28.0	3.96	-2.55	24.52	55.0	79.0	54.46	-0.71	42.85
5.0	29.0	4.95	-2.51	24.88	56.0	80.0	55.45	-0.68	43.21
6.0	30.0	5.94	-2.48	25.24	57.0	81.0	56.44	-0.64	43.57
7.0	31.0	6.93	-2.44	25.60	58.0	82.0	57.43	-0.61	43.93
8.0	32.0	7.92	-2.40	25.96	59.0	83.0	58.42	-0.57	44.29
9.0	33.0	8.91	-2.37	26.32	60.0	84.0	59.41	-0.54	44.65
10.0	34.0	9.90	-2.33	26.68	61.0	85.0	60.40	-0.50	45.01
11.0	35.0	10.89	-2.30	27.04	62.0	86.0	61.39	-0.46	45.37
12.0	36.0	11.88	-2.26	27.40	63.0	87.0	62.38	-0.43	45.73
13.0	37.0	12.87	-2.22	27.76	64.0	88.0	63.37	-0.39	46.09
14.0	38.0	13.86	-2.19	28.11	65.0	89.0	64.36	-0.36	46.44
15.0	39.0	14.85	-2.15	28.47	66.0	90.0	65.35	-0.32	46.80
16.0	40.0	15.84	-2.12	28.83	67.0	91.0	66.34	-0.28	47.16
17.0	41.0	16.83	-2.08	29.19	68.0	92.0	67.33	-0.25	47.52
18.0	42.0	17.82	-2.04	29.55	69.0	93.0	68.32	-0.21	47.88
19.0	43.0	18.81	-2.01	29.91	70.0	94.0	69.31	-0.18	48.24
20.0	44.0	19.80	-1.97	30.27	71.0	95.0	70.30	-0.14	48.60
21.0	45.0	20.79	-1.94	30.63	72.0	96.0	71.29	-0.10	48.96
22.0	46.0	21.78	-1.90	30.99	73.0	97.0	72.28	-0.07	49.32
23.0	47.0	22.77	-1.87	31.35	74.0	98.0	73.27	-0.03	49.68
24.0	48.0	23.76	-1.83	31.71	75.0	99.0	74.26	0.00	50.04
25.0	49.0	24.75	-1.79	32.07	76.0	100.0	75.25	0.04	50.40
26.0	50.0	25.74	-1.76	32.43	77.0	101.0	76.24	0.08	50.76
27.0	51.0	26.73	-1.72	32.79	78.0	102.0	77.23	0.11	51.12
28.0	52.0	27.72	-1.69	33.15	79.0	103.0	78.22	0.15	51.48
29.0	53.0	28.71	-1.65	33.51	80.0	104.0	79.21	0.18	51.84
30.0	54.0	29.70	-1.61	33.87	81.0	105.0	80.20	0.22	52.20
31.0	55.0	30.69	-1.58	34.22	82.0	106.0	81.19	0.26	52.55
32.0	56.0	31.68	-1.54	34.58	83.0	107.0	82.18	0.29	52.91
33.0	57.0	32.67	-1.51	34.94	84.0	108.0	83.17	0.33	53.27
34.0	58.0	33.66	-1.47	35.30	85.0	109.0	84.16	0.36	53.63
35.0	59.0	34.65	-1.43	35.66	86.0	110.0	85.15	0.40	53.99
36.0	60.0	35.64	-1.40	36.02	87.0	111.0	86.14	0.44	54.35
37.0	61.0	36.63	-1.36	36.38	88.0	112.0	87.13	0.47	54.71
38.0	62.0	37.62	-1.33	36.74	89.0	113.0	88.12	0.51	55.07
39.0	63.0	38.61	-1.29	37.10	90.0	114.0	89.11	0.54	55.43
40.0	64.0	39.60	-1.25	37.46	91.0	115.0	90.10	0.58	55.79
41.0	65.0	40.59	-1.22	37.82	92.0	116.0	91.09	0.61	56.15
42.0	66.0	41.58	-1.18	38.18	93.0	117.0	92.08	0.65	56.51
43.0	67.0	42.57	-1.15	38.54	94.0	118.0	93.07	0.69	56.87
44.0	68.0	43.56	-1.11	38.90	95.0	119.0	94.06	0.72	57.23
45.0	69.0	44.55	-1.07	39.26	96.0	120.0	95.05	0.76	57.59
46.0	70.0	45.54	-1.04	39.62	97.0	121.0	96.04	0.79	57.95
47.0	71.0	46.53	-1.00	39.98	98.0	122.0	97.03	0.83	58.31
48.0	72.0	47.52	-0.97	40.33	99.0	123.0	98.02	0.87	58.66
49.0	73.0	48.51	-0.93	40.69	100.0	124.0	99.01	0.90	59.02
50.0	74.0	49.50	-0.89	41.05	101.0	125.0	100.00	0.94	59.38
51.0	75.0	50.50	-0.86	41.41					

Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği'nin "Bakım ve Koruma" boyutu için ham puan, yüzde, z puan ve T puanları

Sıra	Ham Puan	Yüzdelerik	z Puan	T Puan
1.0	15.0	1.64	-2.41	25.92
2.0	16.0	3.28	-2.35	26.54
3.0	17.0	4.92	-2.28	27.15
4.0	18.0	6.56	-2.22	27.77
5.0	19.0	8.20	-2.16	28.38
6.0	20.0	9.84	-2.10	29.00
7.0	21.0	11.48	-2.04	29.61
8.0	22.0	13.11	-1.98	30.23
9.0	23.0	14.75	-1.92	30.84
10.0	24.0	16.39	-1.85	31.46
11.0	25.0	18.03	-1.79	32.07
12.0	26.0	19.67	-1.73	32.69
13.0	27.0	21.31	-1.67	33.30
14.0	28.0	22.95	-1.61	33.92
15.0	29.0	24.59	-1.55	34.53
16.0	30.0	26.23	-1.49	35.15
17.0	31.0	27.87	-1.42	35.76
18.0	32.0	29.51	-1.36	36.38
19.0	33.0	31.15	-1.30	36.99
20.0	34.0	32.79	-1.24	37.61
21.0	35.0	34.43	-1.18	38.22
22.0	36.0	36.07	-1.12	38.84
23.0	37.0	37.70	-1.05	39.45
24.0	38.0	39.34	-0.99	40.07
25.0	39.0	40.98	-0.93	40.68
26.0	40.0	42.62	-0.87	41.30
27.0	41.0	44.26	-0.81	41.91
28.0	42.0	45.90	-0.75	42.53
29.0	43.0	47.54	-0.69	43.14
30.0	44.0	49.18	-0.62	43.76
31.0	45.0	50.82	-0.56	44.37

Sıra	Ham Puan	Yüzdelerik	z Puan	T Puan
32.0	46.0	52.46	-0.50	44.99
33.0	47.0	54.10	-0.44	45.60
34.0	48.0	55.74	-0.38	46.22
35.0	49.0	57.38	-0.32	46.83
36.0	50.0	59.02	-0.26	47.45
37.0	51.0	60.66	-0.19	48.06
38.0	52.0	62.30	-0.13	48.68
39.0	53.0	63.93	-0.07	49.29
40.0	54.0	65.57	-0.01	49.91
41.0	55.0	67.21	0.05	50.52
42.0	56.0	68.85	0.11	51.14
43.0	57.0	70.49	0.18	51.75
44.0	58.0	72.13	0.24	52.37
45.0	59.0	73.77	0.30	52.98
46.0	60.0	75.41	0.36	53.60
47.0	61.0	77.05	0.42	54.21
48.0	62.0	78.69	0.48	54.83
49.0	63.0	80.33	0.54	55.44
50.0	64.0	81.97	0.61	56.06
51.0	65.0	83.61	0.67	56.68
52.0	66.0	85.25	0.73	57.29
53.0	67.0	86.89	0.79	57.91
54.0	68.0	88.52	0.85	58.52
55.0	69.0	90.16	0.91	59.14
56.0	70.0	91.80	0.98	59.75
57.0	71.0	93.44	1.04	60.37
58.0	72.0	95.08	1.10	60.98
59.0	73.0	96.72	1.16	61.60
60.0	74.0	98.36	1.22	62.21
61.0	75.0	100.00	1.28	62.83